

AB – ORTA ASYA DEVLETLERİ ZİRVESİNDEN GERİYE KALANLAR

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Analiz No : 2025 / 15

11.04.2025

Hatırlanacağı üzere Özbekistanın Semerkant kentinde 3-4 Nisan 2025 tarihlerinde düzenlenen Avrupa Birliği (AB) Orta Asya Ülkeleri Zirvesi ile ilgili bazı haber ve değerlendirmelere daha önceki bültenlerimizde yer vermiştik. AB Orta Asya Ülkeleri Zirvesi bu alanda düzenlenen ilk üst düzey toplantı olma niteliği taşımaktadır. Hiç şüphesiz Orta Asya liderleri ile AB yetkilileri arasında çeşitli temaslar olmuştur. Gerek Brükselde gerek ilgili başkentlerde önemli görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ancak, bu kez düzenlenen toplantı iki gün devam eden bir zirve şeklinde olmuştur. Nitekim ABnin Orta Asyaya yönelik artan ilgisini yansıtan Zirvede AB tarafını temsilen AB Konseyi Başkanı António Costa ve AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen yer almıştır. Orta Asyadan ise beş ülkenin liderleri katılmıştır: Özbekistan Cumhurbaşkanı Shavkat Mirziyoyev (ev sahibi), Kazakistan Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadyr Japarov, Tacikistan Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon ve Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov[1]. Zirveye ayrıca Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası Başkanı Odile Renaud-Basso ve Avrupa Yatırım Bankası yetkilileri de katılmıştır.

Söz konusu görüşmeler sonucunda AB Komisyonu Başkanı Ursula Von der Leyen bazı açıklamalarda bulunmuştur. Von der Leyen, 10 milyar Euroluk (12 milyar Dolar) kaynağın beş Orta Asya ülkesine aktarılması hususunda mutabakata varıldığını, bu kaynağın bölgede sürdürülebilir ulaşım bağlantılarını güçlendirmek için kullanılacağını belirtmiştir. Zirve sonucunda yayınlanan, AB Orta Asya ülkeleri Ortak bildirisinde, Von der Leyenin açıklamalarına esas teşkil eden hususlar belirtilmektedir. Ulaşım bağlantılarının, ekonomik büyümenin ve bölgesel entegrasyonun temel itici gücü olarak görüldüğü vurgulanmakta, Ocak 2024te düzenlenmiş olan Küresel Geçit Yatırımcılar Forumunda Orta Asya için 10 milyar Euro tutarında destek ve yatırımın harekete geçirilmesinin, etkin bölgesel ulaşım koridorlarının, lojistik ağlarının, değer zincirlerinin ve pazarlara karşılıklı erişimi destekleyen etkili mekanizmaların geliştirilmesi yolunda kararlar alınmış olduğu hatırlatılmaktadır[2].

AB Komisyon Başkanı Von der Leyenin açıklamaları sırasında, ABnin Orta Asya ile ilişkilerini stratejik ortaklık düzeyine yükselttiğini belirtmesi de dikkati çekmiştir. Üzerinde durulması gerekli bir başka husus ise, Türkiye gibi Orta Asya Cumhuriyetleri ile dil, din, tarih, kültür soy birliği olan ve AB ile adaylık müzakereleri yapan devlet statüsünde bulunan Türkiyenin böyle bir zirveden dışlanmış olması keyfiyetidir. AB, bizce malum olmayan sebeplerle böyle bir karar alırken, aynı zamanda Türkiyenin Orta Asya ülkeleriyle olan yakın ilişkilerinden sahip olduğu bir takım bilgi ve tecrübeleri de feda etmiş olmaktadır. Bunun farkında mıdırlar şimdilik bilinmemekle birlikte, kesin olan husus, ABnin Türkiyenin Orta Asya ülkeleriyle olan ilişkilerindeki uzmanlıktan ve deneyimden yararlanma fırsatının kaçmış olduğudur. Türkiyenin en azından gözlemci statüsünde davet edilmiş olmasında dahi önemli katkılarda bulunabileceği bir olanak böylelikle heba edilmiştir.

Üzerinde durulmaya değer bir başka husus, Von der Leyenin Orta Koridorun geliştirilmesi suretiyle, Orta Asya ülkelerinden Güney Kafkasya ülkelerine ve oradan da Karadenize geçişin kolaylaşacağını vurgulamış olmasıdır. Adı geçen, Orta Asya ve Güney Kafkasya ülkeleri arasındaki sınır geçişlerinin sorunsuz olması, Karadenize ulaşım için gereklidir. demek suretiyle, ABnin Orta Asyaya ulaşımında, Türkiyeyi göz ardı etmiş görünmekte, hatta bunu belki de maksatlı olarak yapmış olmaktadır. Her halükârda, Orta Koridorun ulaşım ve iletişim kanallarının merkezinde yer alan Türkiyeyi görmezden gelen bu tür tutumların pişmanlık yaratacağı günlerin çok da uzakta olmadığı ifade edilebilir.

3-4 Nisan tarihlerinde düzenlenen Zirvenin Ortak Bildirisinde, ilk anda belirgin olarak görülmese de, Kıbrıs meselesine de değinildiği anlaşılmaktadır. Ortak Bildirinin dördüncü maddesi doğrudan bu konuyu ilgilendirmektedir. 4. Maddede, Aynı bağlamda, yukarıda belirtilen ilkelere, özellikle tüm devletlerin egemenlik ve toprak bütünlüğüne, tüm uluslararası ve bölgesel platformlar çerçevesinde saygı göstermeyi taahhüd eder ve bu ilkelere aykırı herhangi bir adım atmaktan kaçınacağımızı beyan ederiz. Aynı şekilde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) 541 (1983) ve 550 (1984) sayılı kararlarına olan güçlü bağlılığımızı bir kez daha teyit ederiz. Bölgesel işbirliği tertiplerine katılımın, Avrupa Birliği-Orta Asya ilişkilerinin geliştirilmesi için gereken uluslararası ilkelere tam anlamıyla saygı duyulması gerektirdiğini vurgularız[3]. ifadesi yer almaktadır.

Burada bahsi geçen BMGK 541 ve 550 sayılı kararlara bağlılığın teyit edilmesi ifadesinin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin (KKTC) uluslararası toplum tarafından tanınmasını engellemeyi ve Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin (GKRY) ada üzerindeki tek meşru otorite olarak tanınmasını sağlamayı hedeflediği açıktır. AB ile Orta Asya ülkeleri arasında düzenlenen bir işbirliği toplantısının nihai bildirisine, böyle bir paragrafın konmasının arkasında aynı zamanda AB üyesi olan ve Kıbrıs meselesiyle yakından ilgili iki ülkenin bulunduğunu tahmin etmek güç değildir. Bu vesileyle, BM Güvenlik Konseyinin 541[4] ve 550[5] sayılı kararlarının yeni olmadığını, aradan geçen sürede köprülerin altından çok suların aktığını, Kıbrısta halen yan yana yaşayan, egemen eşit, eşit uluslararası statüye sahip ve demokratik iki devletten oluşan yeni bir gerçekliğin ortaya çıktığını hatırlatırız. Aynı şekilde, saygı duyulmasından dem vurulan uluslararası ilkelerin bizzat BM Güvenlik Konseyinin gözleri önünde ihlal edilmekte olduğunu, Gazzede soykırıma varan toplu katliamlar karşısında BM Güvenlik Konseyi hiçbir şey yapmazken aynı organın ve onun

kararlarının yüksek değerlerinden söz etmenin ciddiyetle ilgisi bulunmadığını belirtmek isteriz.

Son olarak, Kıbrıs konusuyla ilgisi olmayan bir Zirve toplantısının nihai bildirisine adadaki gerçeklerle bağdaşmayan hususlar koydurdukları için sevinenlerin umutlarının boşa gittiğini er geç göreceklerine olan inancımızı da bu vesileyle teyit ederiz.

*Görsel: *https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ozbekistanda-birinci-avrupa-birligi-orta-asya-zirvesi-basladi/3528122*

[1] Outcomes of the First Central Asia – EU Summit in Samarkand, *New Central Asia*, newscentralasi.net, 5 Nisan 2025, https://www.newscentralasia.net/2025/04/05/outcomes-of-the-first-central-asia-eu-summit-in-samarkand/.

[2] Joint Declaration Following the First European Union-Central Asia Summit, *European Commission*, 4 Nisan 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/statement_25_980.

[3] 4. In the same context, we committed to respect the above principles, in particular the sovereignty and territorial integrity of all states within the framework of all international and regional fora, and to refrain from taking any steps that run contrary to those principles. In the same spirit, we reaffirmed our strong commitment to the relevant UNSC Resolution 541(1983) and 550 (1984). We emphasised that engagement in regional cooperation frameworks should fully respect these international principles, which remain essential to the enhancement of EU-Central Asia relations. In this context, Turkmenistan recalls that it applies its international commitments in strict accordance with the principles of its permanent neutrality status., Joint Declaration following the First European Union-Central Asia Summit, *European Commission*, 4 Nisan 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/statement_25_980.

[4] T.C. Dışişleri Bakanlığı, BM Güvenlik Konseyi Kararı 541-1983, https://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/KIBRIS/BMGuvenlikKonseyiKarari1983541544.pdf .

[5] T.C. Dışişleri Bakanlığı, BM Güvenlik Konseyi Kararı 550-1984, https://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/KIBRIS/BMGuvenlikKOnseyiKarari1984550553559.pdf .

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "AB ORTA ASYA DEVLETLERİ ZİRVESİNDEN GERİYE KALANLAR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2025 / 15. Nisan 11. Erişim Ekim 31, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Analiz/AB-ORTA-ASYA-DEVLETLERI-ZIRVESINDEN-GERIYE-KALANLAR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır